

Stari in novi spomeniki

Podobe iz zakona o vojnih grobiščih »izginule« revolucije

8. 2. 2004

Kar so sklenili in z zakonom o grobiščih potrdili slovenski parlamentarci, se je pričelo uresničevati. Na Slovenskem stoji nad breznom, v katerem trohni »neznano število žrtev«, prvi spomenik »žrtvam vojne in povojnih usmrtitev«. Kmalu bo na okrog dvestotih podobnih pomnikov, ob enakem številu nekoč zamolčanih grobišč, zapisano na kovinskih valjih prav toliko uzakonjenih laži.

Znano je, da so se naši zakonodajci potrudili, da na spominskih znamenjih ob grobiščih ne bi bilo besede revolucija. In vendar lahko isti ljudje gledajo pred slovenskim parlamentom dan na dan najvišji spomenik, kar jih premore Ljubljana, ki je posvečen revoluciji. Če revolucije, po mnenju naših parlamentarcev, ni bilo v juniju leta 1945, ko so po vsej Sloveniji morili in metali v brezna rojake in tujce, kdaj je potem bila revolucija, ki jo oznanja spomenik? Kdaj se je pričela in kdaj končala? Na to vprašanje bo morala odgovoriti kaka nova parlamentarna komisija, ki – upajmo – ne bo po stari navadi poskušala krojiti zgodovine za nazaj.

Kako se je začelo

Dokler pa ni »zakona«, ki bi nam ukazal, kaj naj mislimo glede pričetka in konca revolucije, se smemo ponovno vprašati, kaj se je dogajalo na Slovenskem od jeseni leta 1941, kmalu po tem, ko se je »protiimperialistična fronta« preimenovala v »osvobodilno«. Po umorih nekaterih manj znanih rojakov so, na primer decembra v Ljubljani, na nekdanji Vodnikovi cesti umorili vosovci (člani Varnostne obveščevalne službe IO OF) zavednega Slovenca inž. Fannuša Emmerja, enega izmed mladih liberalcev, ki so organizirali skupaj z mladimi iz katoliških vrst protiokupatorsko Slovensko narodno gibanje. Smemo se vprašati: ali so ta umor in druge, ki so sledili, odločili in izvedli »osvoboditelji« ali »revolucionarji«? Od odgovora na to vprašanje je odvisno, ali so zanje odgovorni vsi enobejenci ali le komunisti in njihovi sopolitniki.

Nekaj dni pozneje so isti atentatorji umorili poleg mnogih drugih vidnega social-demokrata, sindikalista Vinka Urankarja. V prvih

Jakoša in nepregledne vrste fantov, mož pa tudi žena in duhovnikov, ki jih je zadela enaka usoda. So bili ti in drugi umori tistih dni mar nekaj nerazumljivo grozljiv način »narodnoosvobodilnega boja« ali pričetek revolucionarnega ustrahovanja? So bili pomorjeni rojaki mar žrtve vojne, kljub temu da so bili civilisti, njihovi krvniki pa rojaki iz vrst komunistične partije?

Odgovor ni težak. Pri tem ni važno, če je število pomorjenih v imenu OF, kot pravijo nekateri, okrog 600 oseb, ali presega, kot menijo drugi, tisoč neoboroženih, nedolžnih žrtev v času, ko ni bilo proti njim še nobenega oboroženega od-

se pridružili partizanom, ker so verjeli propagandi, ki jih je predstavljala kot borce za svobodo. Kajti če zločinov tistih let niso zagrešili komunistični revolucionarji, pada vsa odgovornost zanje na vest vseh, ki so podpirali tako imenovano OF. A to ni resnica. Rojaki, ki so se pridružili partizanom v dobri veri, so le ena od žrtev, ki jih je revolucija izigrala.

Seveda je v tem primeru treba dati pravo priznanje tudi vsem, ki so se komunističnemu nasilju uprli. To so bili narodnjaki in demokrati, ki se niso pustili prevarati komunistom. Protirevolucionarji, pa naj si bodo vaški stražarji, četni-

Prvo enotno znamenje po zakonu o vojnih grobiščih je ob breznu Zalesnik na Trnovski planoti - in na njem revolucionarnega nasilja očičen napis *Žrtve vojne in povojnih usmrtitev*. (Foto: Tine Velikonja)

pora. Dejstvo je, da so tedaj komunisti s terorjem prisilili rojake, da so se pričeli braniti.

Če to ni bila revolucija, kaj potem revolucija je? Kdor revolucijo danes zanika in taji, pa četudi le posredno z zakonom o grobiščih, prelaga s tem odgovornost za vso neizrekljivo hudobijo in zločinstvo teh umorov na vse enobejence. Potemtakem naj oni odgovorijo, koliko naj bi ti poboji skrajšali drugo svetovno vojno in na kak način je po njihovem mnenju prelihanje slovenske krvi koristilo zavezniškemu vojnemu naporu. Ker

ki ali domobranci, so prijeli za orožje v skrajni stiski. Odločili so se za samoobrambo, ker jim komunistični revolucionarji niso dali drugega izhoda. Med njimi ni bilo ljudi, ki bi si želeli nacistične ali fašistične zmage, a velik del slovenskih rojakov se je zavedal, da se bo poraz teh sovražnikov odločil na svetovnih bojiščih, medtem ko so upali, da se bodo komunističnega nasilja mogli ubraniti sami. A usodo Jugoslavije in z njo Slovenije so tedaj krojili drugeje.

Če bo nekoč slovenski parlament priznal, da se je pri nas pričela komunistična revolucija takoj ob ustanovitvi OF in da je komunistična partija izrabila in zlorabila čas vojne in okupacije za revolucijo, to je za dosego totalitarne oblasti, bi bila sprava dosežena in med Slovence bi se vrnil mir. Seveda bo v tem primeru treba spremeniti zakon o grobiščih. Ob množičnih grobiščih, brez njih, rovih in jamah bo tedaj napisano, da ležijo tam žrtve revolucije in ob nesmiselnih črnih valjih bo mogoče postaviti križe. Ljudje, ki jih je ateistična revolucija pomorila, so bili kristjani, ki bi gotovo želeli imeti na grobu znamenje svoje vere v Odrašenje in Vstajenje. Tega pa seveda nasledniki njihovih rabljev, ki so odločali o oblikovanju spominskih »obeležij«, nočejo ali pa ne morejo razumeti.

Ko se bo to zgodilo, bodo vsi rojaki vedeli ne le, kdaj se je revolucija pri nas pričela in kako je potekala, ampak tudi, da se je s priznanjem resnice vendarle enkrat in za vselej končala.

MARKO KREMŽAR

Kdor revolucijo danes zanika in taji, pa četudi le posredno z zakonom o grobiščih, prelaga s tem odgovornost za vso neizrekljivo hudobijo in zločinstvo teh umorov na vse enobejence.

mesecih naslednjega leta so v Ljubljani umorili predsednika Zveze industrialcev Avgusta Praprotnika, pozneje duhovnika Lamberta Ehrlicha, kateremu, prav kakor drugim, ni bilo mogoče očitati, da bi gojil do sovražnih okupatorjev kake simpatije. Umorjena sta bila med mnogimi tudi poveljnik ilegalne Slovenske legije Ivo Peršuh in kmalu za njim njegov naslednik Fortunat Majdič. Ali recimo meseca aprila pobjo družine Kolenc iz Sevnice, ko so po odloku OF pobili poleg očeta, matere in odraslega sina še štiriletnega otroka. Ali pokol devetih članov Mavserjeve družine iz Št. Ruperta pa Mravljjetovih iz Brezovice, Kozinovih iz Sodražice. Ali umori maja istega leta Janeza Pavčiča, Milka Cankarja, Franca

pa je to v resnici od vsega pričetka bila revolucija, je jasno, da se ta ni čudežno ustavila nekje sredi maja 1945 in se potem nadaljevala mesece kasneje, ampak je trajala z vso zverinsko silo tudi v času množičnih moritev. Manj jasno je, kdaj naj bi se končala.

Pot do sprave

Ob pogledu na pričetke terorja na Slovenskem naj bi predstavniki slovenskih državljanov, izvoljeni na naslednjih volitvah, vendarle pogledali resnici v oči in priznali, da je po sklepu komunistične partije pričela pri nas divjati takoj po napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo krvava revolucija, ki se ni izdivjalniti po koncu vojne. Na ta način bi rešili čast zapeljanih rojakov, ki so